Qabul qilindi: 3-oktabr 2026-yil • Ma’qullandi: 7-oktabr 2026-yil • Nashr qilindi: 12-oktabr 2026-yil

SHAXS AVTONOMIYASI VA TALQIN ERKINLIGI: BIBLIOTERAPIYADA YOSHLAR DUNYOQARASHIGA TA’SIR KO‘RSATISHNING AXLOQIY CHEGARALARI

АВТОНОМИЯ ЛИЧНОСТИ И СВОБОДА ИНТЕРПРЕТАЦИИ: ЭТИЧЕСКИЕ ГРАНИЦЫ ВЛИЯНИЯ НА МИРОВОЗЗРЕНИЕ МОЛОДЁЖИ В БИБЛИОТЕРАПИИ

PERSONAL AUTONOMY AND INTERPRETIVE FREEDOM: ETHICAL LIMITS OF INFLUENCING YOUNG PEOPLE’S WORLDVIEWS IN BIBLIOTHERAPY

Nishonova Diyora Tursunovna

Farg‘ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Orcid: 0009-0003-8073-1910

Annotatsiya. Maqolada biblioterapevtik ta’sir va shaxs avtonomiyasining axloqiy nisbati tahlil qilinadi. Munosabatli avtonomiya, germenevtika va tadqiqot etikasi konseptual qiyoslanadi. Matnni talqin qilish, hayotiy xulosa va institutsional baholash vakolatlari farqlanadi. Qayta kelishiladigan ishtirok hamda talqin erkinligiga oid olti mezon taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: biblioterapiya, shaxs avtonomiyasi, talqin erkinligi, munosabatli avtonomiya, xabardor rozilik, epistemik adolat, axloqiy mas’uliyat.

Аннотация. Анализируется этическое соотношение библиотерапевтического влияния и автономии. Сопоставляются реляционная автономия, герменевтика и исследовательская этика. Разграничены интерпретация текста, жизненный вывод и нституциональная оценка. Предложены шесть критериев пересматриваемого участия и свободы интерпретации.

Ключевые слова: библиотерапия, автономия личности, свобода интерпретации,

реляционная автономия, информированное согласие, эпистемическая справедливость, ответственность.

Abstract. The article examines the ethical relation between bibliotherapeutic influence and autonomy. Relational autonomy, hermeneutics and research ethics are compared conceptually. Textual interpretation, personal life judgements and institutional assessment are distinguished. Six criteria for renegotiable participation and interpretive freedom are proposed.

Keywords: bibliotherapy, personal autonomy, interpretive freedom, relational autonomy, informed consent, epistemic justice, ethical responsibility.

KIRISH

Biblioterapiyada axloqiy muammo kitobning qaysi fikrni ifodalashidangina iborat emas. Uni kim tanlayotgani, suhbat qanday boshqarilayotgani va kitobxonning javobi qaysi oqibatlarga olib kelishi ham tahlil predmetidir. Amerika kutubxonalar assotsiatsiyasi biblioterapiya doirasida mutaxassis rahbarligidagi terapevtik amaliyot bilan shaxsiy muammoni anglashga qaratilgan yo‘naltirilgan mutolaani farqlaydi [1]. Maqolada ikkinchi yo‘nalishning voyaga yetgan yoshlar bilan ta’limiy-madaniy muhitda qo‘llanishi o‘rganiladi; bu tibbiy davolash protokoli emas.

Asosiy ziddiyat shundaki, dunyoqarashni rivojlantirish boshqa matnlar va insonlar bilan uchrashuvni nazarda tutadi, biroq ayni uchrashuvda kitobxon o‘z hukmining muallifi bo‘lib qolishi kerak. K. Mackenzie va N. Stoljar tahriridagi to‘plam avtonomiyaning ijtimoiy munosabatlar, o‘zlik tasavvuri va tasavvur qilish qobiliyati bilan bog‘liq jihatlarini ochadi [2]. Mazkur yondashuv nuqtayi nazaridan ta’sirsizlik bilan mustaqillik bir xil holat emas: savol ta’sirning bor-yo‘qligida emas, uni anglash va unga javob berish imkoniyatidadir.

P. Ricoeur matn bilan munosabatdagi masofalanishni tushunishning mahsuldor sharti sifatida talqin qiladi [3]. U. Eco esa o‘qishdagi farazlarni matnning yaxlitligi bilan tekshirish zaruratini asoslaydi [4, 181-b.]. Ushbu farqlar biblioterapevtik muloqotdagi ikki vakolatni ajratishga imkon beradi: muhokama tashkilotchisi talqinning matniy asosini so‘rashi

mumkin; bundan kitobxonning shaxsiy hayotiy qarorini belgilash vakolati kelib chiqmaydi.

Tadqiqot savoli yoshlar dunyoqarashini qo‘llab-quvvatlash qaysi sharoitlarda refleksiv ko‘mak bo‘lib qoladi va qaysi holatlarda talqin ustidan hukmronlikka aylanadi? Maqsad avtonomiyani saqlovchi ta’sirning me’yoriy shartlarini asoslash. Mualliflik hissasi matniy dalil, shaxsiy ma’no va institutsional baholash vakolatlarini farqlash hamda ularning aralashuvini tekshiruvchi axloqiy mezonlarni ishlab chiqishdan iborat.

MATERIALLAR VA METODLAR

Ish maqsadli tanlangan o‘nta manbaning konseptual-qiyosiy tahliliga asoslanadi: kasbiy ta’rif [1], avtonomiya, germenevtika va epistemik adolatga oid asarlar [2–5], manipulyatsiyaning falsafiy tahlili [6], ikki etik hujjat [7; 8], 2025-yilgi qamrovli sharh [9] hamda biblioterapiyaga aloqador birlamchi so‘rov maqolasi [10]. Tanlov mezonlari mavzuga bevosita aloqadorlik, birlamchi yoki rasmiy manba maqomi va tekshiriladigan rekvizitlar. Manbalar 2026-yil 23-sentabrda tekshirildi. Tanlov tizimli adabiyotlar sharhi deb taqdim etilmaydi.

Konseptual tahlilda ta’sir, avtonomiya va talqin erkinligi ajratildi; normativ argumentatsiyada vakolatning qayerdan kelishi tekshirildi; shartli vaziyat tahlilida bir matnning ikki xil boshqarilgan muhokamasi qiyoslandi. Tahlil birligi maqsad, savol, javobga munosabat yoki ishtirokni bekor qilish holati. Qo‘llanish doirasi sifatida 18-30 yosh oralig‘i taklif qilinadi; bu huquqiy ta’rif emas. Birlamchi ishtirokchilar jalb etilmadi, intervyu va tajriba o‘tkazilmadi. Keyingi bo‘limdagi natijalar konseptual farqlashlar va tekshirishga ochiq me’yoriy takliflardir.

NATIJALAR

Ta’sirning maqomi va avtonomiyaning uch o‘lchovi. Birinchi natija avtonomiyani tashqi ta’sirdan mutlaq xoli holat sifatida emas, o‘z hukmini shakllantirish, asoslash va qayta ko‘rib chiqish imkoniyati sifatida chegaralashdir. Maqolada buning bilish, munosabat va institutsional o‘lchovlari ajratiladi. Bilish o‘lchovi muqobil talqinlarni tushunish imkoniyatini, munosabat o‘lchovi e’tirozning eshitilishini, institutsional o‘lchov esa rad javobining baho yoki resurs yo‘qotishiga olib kelmasligini anglatadi. Bu tasnif munosabatli

avtonomiya [2] asosida taklif qilinayotgan mualliflik farqlashidir, tayyor diagnostik shkala emas.

Ikkinchi natija ta’sir turlariga tegishli. D. Susser, B. Roessler va H. Nissenbaum asosli ishontirishda inson baholashi mumkin bo‘lgan sabablar taqdim etilishini, manipulyatsiyada esa qaror qabul qilishdagi zaifliklardan yashirin foydalanilishini ajratadi [6]. Ularning tahlili raqamli muhitga bag‘ishlangan; biblioterapiyaga tatbiq etilishi ushbu maqolaning konseptual qiyosidir. Shu asosda ochiq tavsiya, muqobilni muhokama qilish, yashirin yo‘naltirish va jazodan qo‘rqitish bir xil ta’sir deb olinmaydi. Hissiy taassurotning o‘zi manipulyatsiyaning yetarli belgisi emas; maqsadni yashirish, muqobilni cheklash va javob uchun sanksiya alohida tekshiriladi.

Talqin erkinligi va vakolat chegaralari. Matnga oid da’vo, shaxsiy kechinma va hayotiy majburiyat turli asoslar bilan tekshiriladi. “Qahramon maktubni yuborgan” degan da’vo asar tafsilotiga, “bu holat menga ayriliqni eslatdi” degan bayon kitobxon tajribasiga, “men ham shunday yo‘l tutishim shart” degan xulosa esa qo‘shimcha axloqiy dalilga muhtoj. Birinchi da’voni tuzatish ikkinchisini bekor qilmaydi; ikkinchisini tan olish uchinchisini majburiy qilmaydi. Erkinlik dalilsizlik emas. Eco ta’kidlagan matniy yaxlitlik mezoni [4] shaxsiy hayotga tayyor hukm chiqarish vositasiga aylantirilmasligi kerak. M. Fricker bilim egasi sifatidagi maqomning kamsitilishini epistemik adolatsizlik nuqtayi nazaridan tahlil qiladi [5]. Mazkur tushuncha biblioterapiyada e’tirozni yosh, til yoki ijtimoiy mavqe tufayli mazmunsiz deb chiqarish xavfini tekshirishga yo‘naltiriladi. Biroq shaxsning teng maqomini tan olish uning barcha talqinlarini birday asosli deb baholashni anglatmaydi. Ishtirokchi fikrining tanqid qilinishi bilan uning gapirish vakolatini inkor etish o‘rtasidagi farq saqlanadi.

Uchinchi natija qayta kelishiladigan ishtirok tamoyili. Unga ko‘ra, rozilik bir martalik kirish ruxsati emas: matn, shaxsiy tajribani bayon qilish, yozuvga olish va ma’lumotni nashrda ishlatish alohida kelishiladi. UNESCO deklaratsiyasi avtonomiya, erkin xabardor rozilik va maxfiylikni ajratadi [7, 5, 6, 9-moddalar]. Hujjat bioetik sohaga tegishli; uning umumiy tamoyillari bu yerda qiyosiy asos, barcha mutolaa mashg‘ulotlariga bevosita tatbiq

etiladigan mahalliy qoida sifatida emas, qo‘llanadi.

Axloqiy chegaralarning tahliliy matritsasi. Taklif etilayotgan matritsa ta’sirni ishtirokchi qanday nazorat qila olishini tekshiradi. Mezonlar maqsadning tushunarliligi, haqiqiy muqobil va e’tirozdan keyingi munosabatni birgalikda ko‘rishga xizmat qiladi. BERAning 2024-yilgi qo‘llanmasida davomiy rozilik, ishtirokdan voz kechish hamda o‘qituvchi–tadqiqotchi qo‘sh roli bilan bog‘liq vakolat tafovutlariga e’tibor qaratilgan [8, 8, 19, 31-bandlar]. Quyidagi tatbiq muallifning nazariy ishlanmasidir.

1-jadval

Biblioterapevtik mutolaada avtonomiya va talqin erkinligini tekshirish mezonlari

Tahlil mezoni	Avtonomiyani qo‘llab-quvvatlash	Chegarani buzish xavfi	Tekshiriladigan dalil
Maqsad oshkoraligi	Matn tanlovi va muhokama maqsadini tushuntirish; kutilayotgan natijani kelishish.	Yashirin xulosa sari yo‘naltirish; “yaxshi” javobni oldindan belgilash.	Dastur izohi va savollarni taqqoslash; ishtirokchining maqsadni qayta bayoni.
Real muqobil	Boshqa matn, yozma javob yoki muhokamada sukut saqlash imkonini berish.	Muqobilni faqat nomigagina taklif qilish; uni tanlaganni noqulay holatga qo‘yish.	Muqobilning amalda mavjudligi; uni tanlagandan keyingi munosabat qaydi.
Teng talqiniy maqom	Muqobil fikrni tinglash, aniqlashtirish va matnga tayangan savol berish.	E’tirozni “yetilmaganlik” deb belgilash; so‘zlovchini mavqeyi bilan rad etish.	Savol javob ketma-ketligi; kimning fikri qanday asosda rad qilingani.
Vakolat chegarasi	Matniy dalilni shaxsiy kechinma va hayotiy majburiyatdan ajratish.	Asar yoki tashkilotchi fikridan kitobxon uchun majburiy hayotiy hukm chiqarish.	Matn haqidagi da’vo va shaxsiy qarorga o‘tishdagi qo‘shimcha asoslar.
Shaxsiy daxlsizlik	Shaxsiy voqeani aytmaslik; yozuv va undan foydalanishga alohida rozilik.	Shaxsiy sirni ochishga majburlash; qahramonga munosabatdan tashxis chiqarish.	Rozilik chegarasi, anonimlashtirish rejasi, yozuvga kirish vakolatlari.
Chiqish va tuzatish	Jarayonni to‘xtatish, talqinini aniqlashtirish va mustaqil murojaat qilish yo‘li.	Voz kechish uchun bahoni pasaytirish; norozilikni muvaffaqiyatsizlik deb yozish.	Chiqishdan keyingi amaliy oqibat; tuzatish va murojaatning ko‘rib chiqilishi.

Mezonlar bir-birining o‘rnini bosmaydi. Maqsadning ochiq aytilishi roziliknin erkinligini o‘z-o‘zidan ta’minlamaydi; muqobil taklif qilish esa undan foydalanish oqibatlari tekshirilmasa formal imkoniyat bo‘lib qoladi. Jadvaldagi belgi kuzatilmaganda “axloqiy buzilish yo‘q” deb xulosa qilinmaydi: ma’lumot yetishmasligi alohida qayd etiladi. Dalilga qo‘yilgan talab barcha talqinlarga, shu jumladan tashkilotchining o‘z xulosasiga ham bir xil qo‘llanadi.

Shartli vaziyat: bir matn, ikki xil ta’sir tartibi. Quyidagi vaziyat muallif tomonidan tahlil uchun tuzilgan; u nashr etilgan asar yoki real guruh kuzatuvi emas. “Ikki yo‘l” nomli shartli hikoyada yosh qahramon boshqa shahardagi kasbiy tayyorgarlik dasturiga taklif oladi. Uning oilasi vaqtincha yordamga muhtoj, biroq parvarish vazifasini qanday bo‘lishish hali muhokama qilinmagan. Hikoya qahramonning yakuniy qarorini ochiq qoldiradi. Matn oilaviy burchni ham, mustaqil kasbiy yo‘lni ham tayyor g‘olib sifatida belgilamaydi.

Birinchi muhokama tartibida tashkilotchi “qahramonning yetukligi faqat ketish qarorida ko‘rinadi” deb, ishtirokchilardan bunga shaxsiy hayot misoli keltirishni so‘raydi. Boshqa fikr bildirgan talabaning javobi “hali mustaqil emas” deb talqin qilinadi. Bu shartli holatda muammo biror hayotiy yo‘lning tanlanishida emas: matnning ochiq yakuni yopiq hukmga aylantirilgan, shaxsiy ma’lumotni oshkor qilish maqbul javob shartiga aylangan. Xuddi shu tartib qahramonning qolishini majburiy xulosa deb belgilasa ham, vakolatning aralashuvi o‘zgarmaydi.

Ikkinchi tartibda savollar alohida qo‘yiladi: matnda nima ma’lum, nima noma’lum; yordamni bo‘lishishning qanday muqobillari bor; qahramonning tanlovini qaysi dalil o‘zgartirishi mumkin? Ishtirokchi voqeani uchinchi shaxsda tahlil qiladi yoki shaxsiy tajribasi bilan bog‘laydi, lekin ikkinchisi majburiy emas. Yakuniy pozitsiya emas, da’vo va dalilning muvofiqligi muhokama qilinadi. Farq kitobning “to‘g‘ri ta’siri”da emas, ta’sir shartlarini kitobxonning anglay olishi va ularga e’tiroz bildira olishidadir.

Ushbu qarama-qarshi misol roziliknin formal va real tomonlarini ham ajratadi. Talaba mashg‘ulot boshida rozi bo‘lishi mumkin, ammo keyingi shaxsiy savolga javob bermaslikni tanlash imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak. Shu sababli matritsa muhokamaga kirish, shaxsiy

ma’lumotni aytish va undan tadqiqotda foydalanishni bitta rozilikka birlashtirmaydi. BERA ta’limiy tadqiqotlarda o‘qituvchi va tadqiqotchi rollarining qo‘shilishi bilan bog‘liq hokimiyat munosabatlarini alohida ko‘rsatadi [8, 19-band]. Bu qoida shartli vaziyatda baholash bilan biblioterapevtik ishtirokni ajratish uchun metodologik asos bo‘ladi.

O‘zbekiston ta’limiy-madaniy muhitida qo‘llanish shartlari. Oliy ta’lim muassasasi yoki kutubxonadagi sinov loyihasida tashkilotchining vazifasi va vakolati avval belgilanadi. O‘zbek tilidagi matn yoki tarjimani tushunishga ko‘mak berish, yozma javob varianti va shaxsiy bo‘lmagan muhokama yo‘lini ochish taklif etiladi. Bular O‘zbekistonda allaqachon joriy qilingan amaliyot haqidagi xabar emas. Maqsad mahalliy sinov uchun tekshiriladigan shartlarni belgilash; muayyan til yoki madaniy guruhning qarashlari oldindan taxmin qilinmaydi.

Mutolaani boshqaruvchi shaxs yoshlarning dunyoqarashini tashxislashga yoki klinik davolashni o‘z zimmasiga olishga o‘tmaydi. Kuchli bezovtalik yuzaga kelganda mashg‘ulotni davom ettirishni talab qilmaslik va tegishli mutaxassisga murojaat yo‘lini oldindan belgilash taklif etiladi. Bunda murakkab fikr bilan uchrashishdagi har qanday noqulaylik zarar deb olinmaydi. Farqlash qatnashuvchining holati, bayonoti va mutaxassis vakolati doirasida amalga oshiriladi; umumiy mutolaa ko‘magi klinik yordamni almashtirmaydi [1; 7; 10].

MUHOKAMA

Taklif etilgan yondashuv biblioterapiyaning maqbulligini faqat ijobiy o‘zgarish haqidagi bayon bilan asoslashga qarshi metodologik chegarani qo‘yadi. K. Järvholm va hammualliflarning 2025-yilgi qamrovli sharhi kattalar bilan o‘tkazilgan 15 tadqiqotni qamrab olgan; mualliflar kichik tanlanmalar va qiyoslash imkoniyatlarining cheklanganligini qayd etadi [9]. Bu materiallar muhokamaning mumkin bo‘lgan ahamiyatini o‘rganishga xizmat qiladi, ammo O‘zbekiston yoshlari avtonomiyasi oshganini yoki maqoladagi matritsaning samaradorligini tasdiqlamaydi.

E. Trosciankoning 2018-yilgi onlayn so‘rovida kitobxonlar ayrim badiiy matnlarga munosabatini yordam beruvchi, ayrimlarini esa salbiy kechinmalar bilan bog‘liq deb bayon

qilgan [10]. Tadqiqot ovqatlanish buzilishlari mavzusiga tegishli, ishtirokchilarning o‘z tajribasi haqidagi xabarlariga asoslangan va mazkur maqola uchun umumiy xavf darajasini bermaydi. Undan olinadigan chegaralangan metodologik xulosa matnning kitobxon tajribasiga yaqinligi yoki yordam berish niyatining o‘zi ijobiy natijani oldindan kafolatlamasligidir. Etik maqbullik va empirik foyda mustaqil tekshiruv talab qiladi.

Talqin erkinligi “har qanday fikr teng darajada to‘g‘ri” degan nisbiylikka olib kelmaydimi? E’tirozga javob ikki talabni ajratishdadir: matniy da’vo dalil bilan tekshiriladi, shaxsiy e’tiqod esa tashkilotchining namunasi bilan baholanmaydi. Muallif taklifidagi tashkilotchi mutlaq betaraf emas: u dalillash, hurmat va majburlamaslik tartibini himoya qiladi. Biroq tartibni saqlash ishtirokchining hayotiy qarorini egallash huquqini bermaydi. Kuchli dalil asosida fikrning o‘zgarishi ham, muqobillar ko‘rib chiqilib dastlabki qarashning saqlanishi ham mumkin.

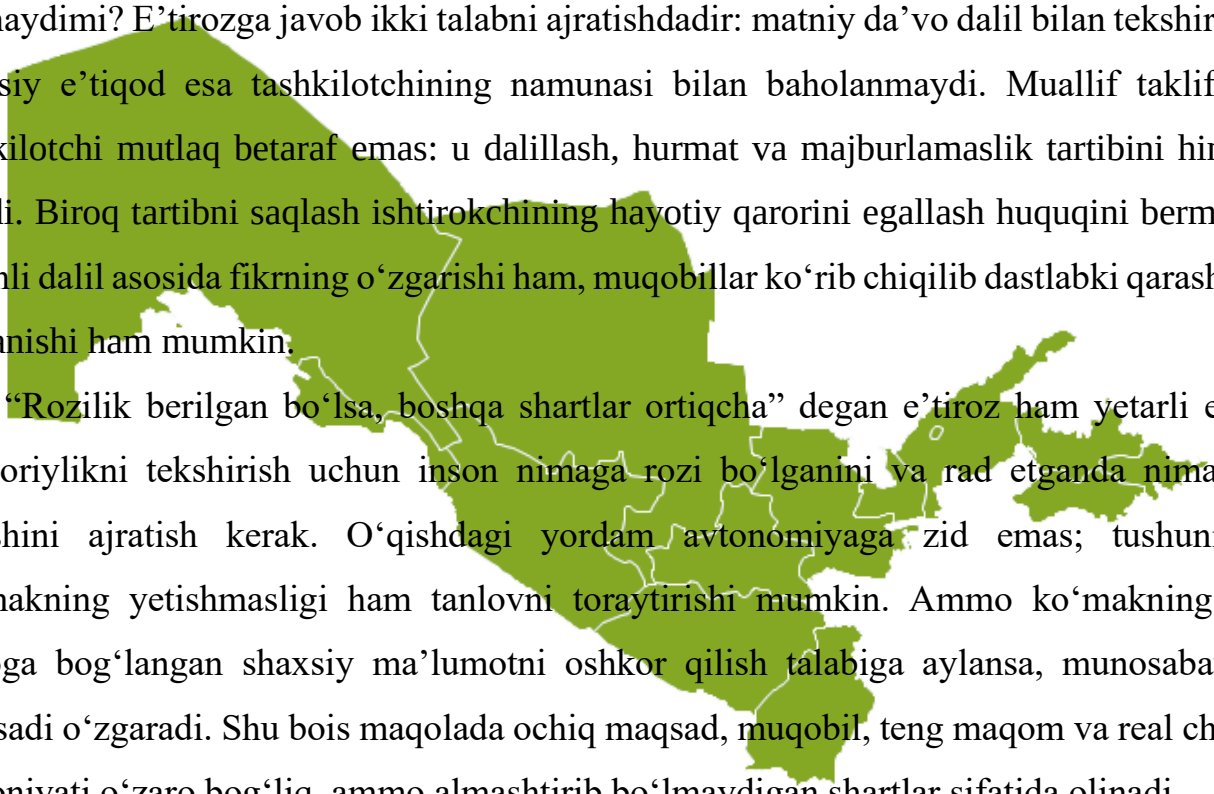

“Rozilik berilgan bo‘lsa, boshqa shartlar ortiqcha” degan e’tiroz ham yetarli emas. Ixtiyoriylikni tekshirish uchun inson nimaga rozi bo‘lganini va rad etganda nima yuz berishini ajratish kerak. O‘qishdagi yordam avtonomiyaga zid emas; tushunishga ko‘makning yetishmasligi ham tanlovni toraytirishi mumkin. Ammo ko‘makning o‘zi bahoga bog‘langan shaxsiy ma’lumotni oshkor qilish talabiga aylansa, munosabatning maqsadi o‘zgaradi. Shu bois maqolada ochiq maqsad, muqobil, teng maqom va real chiqish imkoniyati o‘zaro bog‘liq, ammo almashtirib bo‘lmaydigan shartlar sifatida olinadi.

Kelgusi empirik tekshiruvda avval kichik pilot uchun etik ko‘rib chiqish, alohida rozilik va ma’lumotlarni himoya qilish tartibi ishlab chiqilishi lozim. Dastur izohi, muhokama qaydi va ishtirokchining keyingi anonim talqini birgalikda tahlil qilinishi mumkin. Baholashda fikrning “kerakli” yo‘nalishda o‘zgargani emas, muqobilni tushunish, asosni izohlash va rad etishning amaliy oqibati tekshiriladi. Mustaqil kodlashdagi kelishmovchiliklar saqlanadi. Ushbu maqolada bunday ma’lumotlar yig‘ilmagan; milliy tarqalish, klinik ta’sir yoki sababiy koeffitsiyentlar hisoblanmagan.

XULOSA

Biblioterapevtik mutolaada avtonomiyani asrash ta’sirdan voz kechishni emas,

ta’sirning chegaralarini tushunarli va qayta kelishiladigan qilishni anglatadi. Maqolada matniy dalil, shaxsiy ma’no va institutsional baholash vakolatlari ajratildi; shu farqlash asosida olti mezonli tahliliy matritsa taklif etildi. Uning bosh tamoyili, kitobxon o‘z hukmini qayta ko‘rib chiqishi mumkin, biroq bu hukmning o‘rniga tashkilotchi qarori qo‘yilmaydi. Natija nazariy-me’yoriy ishlanmadir; qo‘llanishning foydasi va xavfsizligi alohida tadqiqotda tekshirilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. American Library Association. Bibliotherapy. ALA Tools: A to Z. Sana ko‘rsatilmagan. https://www.ala.org/tools/atoz/bibliotherapy

2. Mackenzie C., Stoljar N. (eds.). Relational Autonomy: Feminist Perspectives on Autonomy, Agency, and the Social Self. New York: Oxford University Press, 2000. https://doi.org/10.1093/oso/9780195123333.001.0001

3. Ricoeur P. The hermeneutical function of distanciation // Hermeneutics and the Human Sciences / ed. and trans. J. B. Thompson. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. P. 93–106. https://doi.org/10.1017/CBO9781316534984.007

4. Eco U. Interpretation and Overinterpretation: World, History, Texts. The Tanner Lectures on Human Values. Clare Hall, Cambridge University, 7–8 March 1990. P. 181. Ma’ruzalar elektron matni. https://tannerlectures.org/wp-content/uploads/2024/06/Eco_91.pdf

5. Fricker M. Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing. Oxford: Oxford University Press, 2007. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198237907.001.0001

6. Susser D., Roessler B., Nissenbaum H. Technology, autonomy, and manipulation // Internet Policy Review. 2019. Vol. 8, No. 2. P. 1–22. https://doi.org/10.14763/2019.2.1410

7. UNESCO. Universal Declaration on Bioethics and Human Rights. Paris, 19 October 2005. Articles 5, 6, 9. https://www.unesco.org/en/legal-affairs/universal-declaration-bioethics-and-human-rights

8. British Educational Research Association. Ethical Guidelines for Educational Research. 5th ed. London: BERA, 2024. https://www.bera.ac.uk/publication/ethical-

guidelines-for-educational-research-fifth-edition-2024-online

9. Järvholm K., Ohlsson A., Bernhardsson K., Gustafsson A. W., Johnsson P., Malmström M., Wistrand J., Forslid T. Shared reading as an intervention to improve health and well-being in adults: a scoping review // Frontiers in Psychology. 2025. Vol. 16. Article 1484839. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1484839

10. Troscianko E. T. Literary reading and eating disorders: survey evidence of therapeutic help and harm // Journal of Eating Disorders. 2018. Vol. 6. Article 8. https://doi.org/10.1186/s40337-018-0191-5

